

Сидоренко В.В. Методична діяльність в умовах децентралізації освіти в Україні /матеріали ІV-ої Міжнародної науково-практичної конференції «Неперервна освіта нового сторіччя: досягнення та перспективи» Запорізький ОШПО (14-21 травня 2018 р.). Режим доступу: <https://drive.google.com/file/d/15cOXwNM3Cmhz4HJ6ts5gIFn2JSgn74P-/view>

МЕТОДИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Сидоренко Вікторія Вікторівна,

завідувач кафедри філософії і освіти дорослих, доктор педагогічних наук,
Україна, м. Київ, Центральний інститут післядипломної педагогічної освіти
ДВНЗ«Університет менеджменту освіти»

Нове соціальне замовлення – підготовка педагога Нової української школи, здатного до безперервного інтелектуального, культурного і духовного розвитку впродовж життя шляхом формальної, неформальної та інформальної освіти¹, орієнтованого на збереження, примноження та передачу гуманістичних суспільних цінностей, засвоєння професійних ролей і функцій – актуалізує **перегляд місії і нових завдань методичної служби в умовах децентралізації освіти в Україні, необхідність підготовки методистів-андрагогів**, що виконують ролі супервізора, коуча, дорадника освітньої сфери та супроводжують усі етапи навчання, професійної діяльності та вдосконалення професійних компетентностей сучасних фахівців.

За результатами дослідження *«Модернізація діяльності методичної служби в освітньому просторі міста Києва»*, у межах якого вивчались провідні чинники, що визначають зміст професійної діяльності методиста РНМЦ, впливають на організацію його робочого дня, ставлення методистів до

¹ **Формальна освіта** – це освіта, яка здобувається за освітніми програмами відповідно до визначених законодавством рівнів освіти, галузей знань, спеціальностей (професій) і передбачає досягнення здобувачами освіти визначених стандартами освіти результатів навчання відповідного рівня освіти та здобуття кваліфікацій, що визнаються державою.

Неформальна освіта – це освіта, яка здобувається, як правило, за освітніми програмами та не передбачає присудження визнаних державою освітніх кваліфікацій за рівнями освіти, але може завершуватися присвоєнням професійних та/або присудженням часткових освітніх кваліфікацій.

Інформальна освіта (самоосвіта) – це освіта, яка передбачає самоорганізоване здобуття особою певних компетентностей, зокрема під час повсякденної діяльності, пов'язаної з професійною, громадською або іншою діяльністю, родиною чи дозвіллям (Закон України «Про освіту»).

переліку та змісту посадових обов'язків, обґрунтовано проблеми, труднощі, недоліки в діяльності методичної служби [2], зокрема:

1) значна частка методистів – це фахівці у віці від 50 до 60 років (30,25%) та понад 60 років (23,65%). Фахівців у віці від 30 до 40 років – 16,5%. Переважна більшість представників методичної служби мають стаж роботи понад 15 років (близько 79 %). Таким чином, методисти РНМЦ мають значний досвід роботи в системі освіти, а вікові особливості в цілому відображають вікову характеристику кадрів у системі загальної середньої освіти;

2) структура і штатний розпис методиста неоднорідні, відсутні чітко встановлені вимоги до кількісного та якісного складу методичної служби;

3) виконуються завдання, непередбачувані посадовою інструкцією (переважна кількість доручень пов'язана із підготовкою аналітичних довідок, обробкою масивів інформації, роботою в комісіях з розгляду скарг, вирішення конфліктів та трудових спорів, підготовки довідок тощо (52%), виконанням обов'язків інших працівників (понад 10%) та організацією заходів, ініційованих громадськими організаціями та не передбачених планом роботи РНМЦ і посадовими обов'язками відповідних фахівців);

4) переважна кількість робочого часу відводиться на роботу з документами, при цьому збирання й опрацювання статистичної інформації, зокрема – моніторинг різного плану, методисти виокремлюють із загального обсягу роботи з документацією (37, 2% та 12,6% відповідно). При цьому безпосередньо на виконання плану методичної роботи відводиться не більше 23,8 % загальної витрати часу. Зроблено розподіл робочого часу методиста, «фотографія робочого дня» (див. таблиця 1)

Таблиця 1

**Розподіл робочого часу методиста РНМЦ
(«фотографія робочого дня»)**

№	Зміст	Частка робочого часу, %
1.	Документація (у тому числі ел. пошта)	27,5
2.	Участь у семінарі, круглому столі, засіданні МО, тренінгу, його проведення	16,4

3.	Робота в складі атестаційної комісії	12,8
4.	Індивідуальне консультування педагогів, директорів	8,6
5.	Робота в складі комісії з розгляду скарги	2,6
6.	Телефонограми та телефонні переговори	2,6
7.	Статистика та аналітика	2,45
8.	Відвідування відкритих уроків	2,45
9.	Проведення уроків у ЗНЗ	2
10.	Підготовка до пробного ЗНО	2
11.	Робота з методичною літературою	2
12.	Організаційні моменти	2
13.	Проведення наради на базі НЗ	2
14.	Планування	1,6
15.	Переїзд до місця проведення заходу	1
16.	Участь у роботі журі конкурсу	1
17.	Підготовка матеріалів про проведений захід	0,64
18.	Ознайомлення з підручниками	0,64
19.	Підготовка експертного відгуку на підручник	0,64
20.	Прийом батьків	0,64
21.	Нарада в РУО	0,64
22.	Заняття школи молодого спеціаліста	0,64
23.	Підготовка інформаційного повідомлення про захід	0,32
24.	Аналіз матеріалів сайту, розміщення матеріалів	0,32

Отже, нові соціокультурні та освітні імперативи ХХІ століття вимагають перегляду не лише змісту діяльності методичної служби, її місії, перерозподілу посадових обов'язків, а й обґрунтування нових завдань, розроблення технологій науково-методичного супроводу професійного розвитку педагога шляхом формальної, неформальної та інформальної освіти.

Сучасна методична служба: нова місія, професійні ролі і функції

Реформа децентралізації в Україні передбачає комплекс змін до існуючого законодавства, метою якого є передача, перерозподіл, диспергування функцій, значних повноважень і бюджетів від державних органів органам місцевого самоврядування, наділення місцевого самоврядування достатніми

повноваженнями та ресурсами, урахування історичних, економічних, екологічних та культурних особливостей при плануванні розвитку громад; скасування місцевих та районних державних адміністрацій, створення об'єднаних територіальних громад, запровадження інституту префектів тощо. Комплекс заходів із реформи децентралізації, що стартував із 2014 року, отримав назву «Національний проект «Децентралізація». Децентралізація включає як політичну, так і адміністративну сторони; може бути територіальною (переміщення влади від центрального міста на інші території), функціональною (передача повноважень на прийняття рішень з головного органу будь-якої галузі уряду до чиновників нижчих рівнів).

До останнього часу поняття «*децентралізація*» уживали в різних контекстах, виокремлюючи різновиди її, зокрема політична децентралізація, адміністративна, фінансова, фіскальна, економічна або ринкова, екологічна тощо.

Під **децентралізацією освіти** розуміємо передачу повноважень і відповідальності за управління освітою та фінансування освіти демократично обраним органам місцевого самоврядування і школам, при цьому важливі повноваження щодо визначення освітньої стратегії країни та загального напрямку освітньої реформи залишаються на рівні національного уряду, зокрема Міністерства освіти і науки. Отже, децентралізована система освіти функціонує через співпрацю та координацію діяльності багатьох незалежних інституцій, кожна з яких має законодавчо визначену сферу автономії. Прогнозується, що внаслідок реформи в Україні буде 1500-2000 об'єднаних територіальних громад². На сьогодні існує 458 міських, 783 селищних, 10 279 сільських. Одним із вагомих управлінських повноважень, які отримали органи місцевого самоврядування ОТГ, є право і можливість на формування власної і ефективної системи забезпечення освітніми послугами населення своєї громади. Такі ОТГ отримали

² Освітній округ – це об'єднання суб'єктів округу, зокрема навчальних закладів незалежно від типу та форми власності, у тому числі опорних загальноосвітніх навчальних закладів та міжшкільних навчально-виробничих комбінатів, закладів культури, фізичної культури і спорту, які на основі створення ефективного управління мережею забезпечують якість освітніх послуг.

назву **спроможних територіальних громад**, тобто які в результаті добровільного об'єднання здатні самостійно або через відповідні органи місцевого самоврядування забезпечити належний рівень надання послуг, зокрема освітніх, науково-методичних тощо.

В умовах децентралізації освіти функція науково-методичного супроводу професійного розвитку педагога Нової української школи переходить у відділи освіти ОТГ, де створюються **нові моделі організації мережевої взаємодії**: методичний кабінет, що є юридичною особою; окружні методичні кабінети (центри) як структурні підрозділи відділів (управлінь) освіти або входять до їх складу; методична рада освітнього округу (центр методичної роботи), що формується з керівників методичних осередків округу, представників структурного підрозділу освіти виконавчого органу ОТГ; методичні центри в громадах із певним співвідношенням методистів, що пропорційне професійному рівню педагогічних колективів шкіл; методичні сектори з передачею більшої частини повноважень навчальним закладам; методист, який інтегрує управлінські та організаційні функції з передачею методичної роботи до голів методичних об'єднань тощо. Створення нової моделі методичної служби зумовлене структурою мережі навчальних закладів в громаді, зокрема кількістю шкіл, їх ступенів, профілів, локацією, дисперсністю, ефективністю роботи методичних об'єднань тощо. У процесі створення методичної служби рекомендується вивчати реальне навантаження кожного методиста залежно від запитів і потреб замовників освітніх послуг громади.

Програмою «Столична освіта 2015-2018» передбачено створення **районних центрів розвитку професійної компетентності**. У функції центрів входять збір, обробка та узагальнення інформації щодо всіх складників системи освіти Києва, аналіз інформації щодо змісту, якості й особливостей освітнього простору столиці, прогнозування потреб навчальних закладів у фахівців, організація конкурсів, олімпіад для учнів і педагогів тощо. Діяльність районних центрів розвитку професійної компетентності може забезпечити колектив з 8-10 осіб за умови чіткого розподілу посадових обов'язків. Серед переваг такого

підходу обґрунтовано такі: єдина структура та штатний розпис, що полегшить професійне спілкування та обмін інформацією; зручність координації діяльності з ППО; уникнення негативних впливів на результативність методичної роботи недостатньої кваліфікації того чи іншого методиста; мобільність структури тощо. Розробляється проект Моделі методичної служби Києва та Положення про районний центр розвитку професійної компетентності педагогів. Після громадського обговорення Положення має бути затверджене на колегії освітянського департаменту міста.

У Державній науковій установі «Інститут модернізації змісту освіти» презентовано науково-пошуковий проект **«Організаційно-педагогічні засади сервісного обслуговування закладів освіти в умовах децентралізації управління освітою»** (розглянуто та схвалено Вченою радою (протокол № 2 від 23 червня 2017 року)). Проектом передбачено реформування методичної служби на ресурсно-сервісні центри з потужною матеріальною, нормативно-правовою, методичною базою. Метою проекту є розробка структури, принципів, функцій та змісту діяльності органів управління освітою ОТГ, спрямованих на подолання традиційних схем управління освітою і діяльності методичних служб, та переорієнтація їх у русло консалтингових сервісних послуг на основі чіткого розмежування повноважень працівників органів управління освітою та методичних установ в умовах децентралізації. Результатами проекту, що зреалізуюватиметься поетапно, передбачено підготовку і розроблення: 1) рекомендацій щодо визначення меж повноважень місцевих органів виконавчої влади та місцевого самоврядування у сфері освіти; 2) Типових Положень про органи управління освітою ОТГ і сервісних центрів з обслуговування (методичного, матеріально-технічного, фінансового тощо) закладів освіти в умовах децентралізації влади й утворення територіальних громад; 3) методичних рекомендацій щодо впровадження організаційних засад і надання методичних послуг закладам освіти, педагогічним працівникам об'єднаних територіальних громад шляхом консультування.

Отже, соціокультурний і освітній виклик – підготовка педагога Нової української школи – потребує формування нової генерації методистів, які здатні супроводжувати формування гуманітарної еліти знанневого суспільства, високоерудованих та конкурентоспроможних фахівців, готові виконувати роль консолідаторів нації, активно зреалізовувати освітні проекти національного масштабу, витримувати конкуренцію на європейському та світовому ринку освітніх послуг, володіють професійно значущими якостями, здібностями, що збігаються зі змістом затребуваних суспільством нових ролей і функцій.

Література

1. Бахтіна Г.П. Математика як «щеплення» проти «кліповості» інформації та «колажу» сучасного мислення / Г.П. Бахтіна // Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки. – Луганськ: ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка». – Альма-матер. – 2010. – № 1(188) січень. – С. 144-155.
2. Довідка «Модернізація діяльності методичної служби в освітньому просторі міста Києва» від 25.05.16. Режим доступу: <https://don.kievcity.gov.ua/files/2016/5/25/dovidka1.pdf>
3. К обществам знания : всемирный доклад ЮНЕСКО. – ЮНЕСКО, 2005, 239 с.
4. Нова школа у нових громадах : посібник з ефективного управління освітою в об'єднаних територіальних громадах / Сеїтосманов А., Фасоля О., Мархлевські В. – К., 2017. – 128 с.
5. Ортега-и-Гассет Х. Миссия университета / Х. Ортега-и-Гассет; пер. с исп. М.Н. Голубевой / под общ. ред. М.А. Гусаковского. – Мн.: БГУ, 2005. – 104 с., ил. – (Universitas).
6. Посібник з децентралізації у схемах. Друге видання / під редакцією Н.Ю.Кузьмичової – Запоріжжя, 2017. – 96 с.
7. Проект Концепції розвитку педагогічної освіти. Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-proponuye-do-gromadskogo-obgovorennya-proekt-konceptsiyi-rozvitku-pedagogichnoyi-osviti>.
8. Сидоренко В. Акмеологічні технології в освіті дорослих / В.В. Сидоренко // Науковий часопис НПУ імені М.П.Драгоманова. – Вип. 26 (36). – Сер. 16 «Творча особистість учителя: проблеми теорії і практики»: зб. наук. пр. / ред. кол.: Н.В. Гузій (відп. ред.). – К.: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2016. – С. 38-42.
9. Сидоренко В.В. Інноваційні напрями науково-методичного супроводу професійного розвитку педагогічних працівників у системі післядипломної освіти / В. Сидоренко // Інформаційний збірник для директора школи та завідуючого дитячим садком. – К.: РА «Освіта України». – 2016. – № 7-8(48). – С. 22-29.
10. Сидоренко В.В. *Нова українська школа: концептуальні орієнтири / матеріали методологічного семінару з онлайн-трансляцією «Освітньо-філософські засади Нової української школи», 18 жовтня 2017 року, м. Київ, Україна м. Київ, Україна.* Режим доступу: <http://lib.iitta.gov.ua/708457/>
11. Сидоренко В.В. Реформування системи підвищення кваліфікації керівників навчальних закладів в умовах реалізації концепції «Нова українська школа» / Керівник нової української школи : світоглядно-професійні орієнтири : зб. наук. пр. / В.П. Андрущенко (голова), В.П. Бех (заст. голови), О.В. Алейнікова та ін. – К. НПУ імені М.П. Драгоманова, 2017. – С. 148-153.
12. Сидоренко В.В. Формальна і неформальна освіта як форми неперервного

акмепрофесіогенезу педагога Нової української школи / В.В. Сидоренко / зб. матеріалів Усеукраїнської науково-практичної конференції «Інновації в освіті і педагогічна майстерність учителя-словесника» (25 жовтня 2017 р., Суми). – Режим доступу : <http://sspu.sumy.ua>.

13. Фрумкин К.Г. Клиповое мышление и судьба линейного текста [Электронный ресурс] // «Концепция двух продолжений»: философский портал Ineternum 2010. – №1. – Режим доступа: http://nounivers.narod.ru/pub/kf_clip.htm.

14. Robert K. Merton. The Matthew Effect in Science, II: Cumulative Advantage and the Symbolism of Intellectual Property // ISIS, 1988, v.79, p.606–623. Robert K. Merton, 1988 Перевод Е.И.Николаенко.